

Για μια παιδεία ουσίας, Γ. Μπαμπινιώτης

Γεώργιος Μπαμπινιώτης

Για μια παιδεία ουσίας

Ας μην ξαναπούμε τα κοινότοπα και αυτονόητα: Ότι μια χώρα και οι πολίτες που την αποτελούν, σε όλες τις εκφάνσεις τους, άμεσα ή έμμεσα εξαρτώνται από την Παιδεία, την οποία είναι ικανοί να εξασφαλίσουν. Θα μπορούσαμε να το πούμε πιο τολμηρά και πιο προκλητικά : μια χώρα και οι πολίτες της έχουν, τελικά, την Παιδεία που τους αξίζει !

Δεν είναι τυχαίο ότι όλοι οι θεωρητικοί της Παιδείας, από τον Πλάτωνα μέχρι τους σύγχρονους παιδαγωγούς, δεν περιορίστηκαν να τονίσουν απλώς της σπουδαιότητα της Παιδείας, αλλά επέμειναν στην ανάγκη και στον αγώνα για μια Παιδεία ουσίας. Τι σημαίνει αυτό; Μπορούμε να μιλάμε για τρία επίπεδα Παιδείας: το επίπεδο των πληροφοριών, το επίπεδο των γνώσεων και το επίπεδο της καλλιέργειας. Το πρώτο είναι ένα απλό, στοιχειώδες επίπεδο. Το δεύτερο είναι ένα υψηλότερο επίπεδο, αυτό της νοητικής επεξεργασίας των πληροφοριών σε οργανωμένες γνώσεις. Τα δύο επίπεδα συναποτελούν την εκπαίδευση. Το τρίτο είναι ένα ακόμη υψηλότερο και απαιτητικότερο επίπεδο, που συνιστά ό,τι ονομάζουμε καλλιέργεια ή μόρφωση. Πρόκειται για την καλλιέργεια της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου, για τη μόρφωση, δηλαδή τη διαμόρφωση του σε πρόσωπο, σε αυτόνομη, δημιουργική και υπεύθυνη οντότητα. Κάθε οργανωμένη Πολιτεία έχει υποχρέωση να εξασφαλίσει για όλους τους πολίτες της εκπαίδευση και καλλιέργεια. Γι' αυτόν τον σκοπό θεσπίστηκαν οι τρεις βαθμίδες της Παιδείας: Προσχολική (Νηπιαγωγείο) και Πρωτοβάθμια (Δημοτικό σχολείο)- Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο - Λύκειο)- Τριτοβάθμια (Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι.). Το πέρασμα από την εκπαίδευση στην καλλιέργεια, από την παιδεία των πληροφοριών και των γνώσεων στην παιδεία της καλλιέργειας είναι το ζητούμενο στην Παιδεία μιας χώρας. Αυτό επιτυγχάνεται με δύσκολες, λεπτές και σύνθετες διαδικασίες αγωγής της ψυχής του ανθρώπου, ψυχαγωγίας. Ειδικότερα επιτυγχάνεται με τη μόρφωση υπεύθυνων προσώπων μέσα από αρχές και αξίες, σ' ένα επίπεδο που ξεπερνάει τον ωφελιμισμό και τη χρησιμοθηρία, για να φθάσει στις κρίσιμες ευαισθησίες (μεταφυσικές, ηθικές, κοινωνικές, ανθρωπιστικές, αισθητικές), αυτές που οδηγούν τον άνθρωπο στη συνειδητοποίηση του εαυτού του και του κόσμου. Η εκπαίδευση ως ανάπτυξη της νοημοσύνης και των διανοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου, η καλλιέργεια του νου δηλαδή, είναι η προϋπόθεση για

την καλλιέργεια της ψυχής. Νους και ψυχή συνθέτουν το πνεύμα, αυτό που πρέπει να καλλιεργεί μια ολοκληρωμένη Παιδεία, μια Παιδεία ουσίας, αφού το πνεύμα διαφοροποιεί ποιοτικά τον άνθρωπο από τα λοιπά όντα, συνδέοντας τον με την άναρχη ουσία που τον εδημιούργησε «κατ' εικόνα και ομοίωσιν», με τον Θεό.

Γλώσσα, λογοτεχνία, ιστορία, φιλοσοφία, ηθική, ιστορία των ιδεών, των θεσμών και του πολιτισμού, αισθητική καλλιέργεια (τέχνες), θέατρο και άλλα συναφή αντικείμενα είναι αυτά που θα συνέθεταν, αν διδάσκονταν σωστά και συστηματικά, μια Παιδεία ουσίας, μια πραγματική καλλιέργεια της προσωπικότητας του ανθρώπου με ικανότητες δημιουργικής σκέψης και με απελευθέρωση των δυνάμεων που διαθέτει ο άνθρωπος ως πνεύμα. Αυτό είναι, νομίζω, το ζητούμενο της Παιδείας μας, το ζητούμενο κάθε Παιδείας.

Γεώργιος Μπαμπινιώτης

Για μια παιδεία ουσίας

Ασκήσεις

1. Να επισημάνετε το θέμα, τη θέση και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο συγγραφέας.
2. Να σχολιάσετε το ύφος και τη γλώσσα του κειμένου. **ΥΦΟΣ**
3. Αξιοποιώντας τα κείμενα (του Γ. Μπαμπινιώτη και **ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ** του [Λ. Λαμπριανίδη](#)), καθώς και τη σχετική συζήτηση που έγινε στην τάξη, να προσδιορίσετε το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που οραματίζεστε και να καταγράψετε τα κύρια σημεία των θέσεών σας.
Να παρουσιάσετε τις θέσεις σας σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση Α΄ λυκείου. σ.99](#).
4. *Εκπαίδευση και μόρφωση*: Να αποδώσετε το περιεχόμενο των εννοιών σε μια παράγραφο που αναπτύσσεται με σύγκριση και αντίθεση.
5. *Ωφελιμισμός και χρησιμοθηρία*: Να προσδιορίσετε τη νοηματική διαφορά των λέξεων και να γράψετε δύο φράσεις με τις οποίες γίνεται εμφανής αυτή η διαφορά.
6. Να συζητήσετε στην τάξη:
 - αν αντιμετωπίζουν οι νέοι χρησιμοθηρικά το σχολείο
 - πώς επηρεάζει το σχολείο τον μαθητή
 - ποια από τα γνωστικά αντικείμενα που παραθέτει ο Μπαμπινιώτης στην τελευταία παράγραφο εντάσσονται στο πρόγραμμα του σχολείου και τι αποκομίζετε εσείς από τον τρόπο που διδάσκονται.